Dr hab. Iwona Mironiuk

Dziedzina: Sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: Instrumentalistyka – Fortepian

Uczelnia i Wydział: Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie,
Wydział II Fortepianu, Klawesynu i Organów

Warszawa, 6 kwietnia 2018

Zleceniodawca recenzji:
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
Rada Wydziału Instrumentalnego,
Pismo z dnia 18.12.2017 roku, działając na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm. W Dz. U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365), informujące o powierzeniu mi obowiązków recenzenta w przewodzie doktorskim pana mgr Rafała Lewandowskiego.

Recenzja pracy doktorskiej pana Rafała Lewandowskiego pod tytułem „Zagadnienia interpretacyjne i specyfika faktury pianistycznej w miniaturach fortepianowych Alicji Jonas i Jonathana Dawe"

Pan Rafał Lewandowski ukończył Akademię Muzyczną im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w klasie fortepianu prof. Andrzeja Artykiewicza, a następnie podyplomowe studia pod kierunkiem Bernarda Ringeissena i Jean Pierre'a Berlingena w Conservatoire National de Rueil Malmaison we Francji.
Jest artystą znanym w trójmiejskim środowisku muzycznym, o czym świadczą kopie programów i plakatów koncertów, dołączonych do dokumentacji doktorskiej. Zagrał wiele koncertów solowych i kameralnych, występując w różnych salach koncertowych: w Nadbałtyckim Centrum Kultury w Gdańsku, na Dworze Artusa, w sali Polskiej Filharmonii Bałtyckiej, w Muzeum Pałacu Przebendowskich w Wejherowie, na Politechnice Gdańskiej. Wziął udział w koncertach kameralnych z wybitnymi muzykami: Trina Renay, Anną Fabrello, Piotrem Pławnerem, Agnieszką Wolską, Bogną Forkiewicz, Natalią Walewską, Katarzyną Dudą, Karolem Wroniszewskim, Adamem Klockiem, Piotrem Kusiewiczem i innymi. Grał również za granicą: w Steinway Kammersaal w Kopenhadze, Polskiej Akademii Nauk w Paryżu, Instytucie Kultury Polskiej oraz Institut France w Paryżu, w Teatrze Filodramatici w Rijece w Chorwacji, New Britain w USA, w Auditorio Torelli w Sondrio we Włoszech, w Lincoln Center, Steinway Hall, Stamford, Konsulacie RP i w Juilliard School of Music w Nowym Jorku.

Oprócz tego, występował z różnymi orkiestrami: Polską Filharmonią Kameralną w Sopocie, Toruńską Orkiestrą Kameralną, Connecticut Virtuosi Orchestra i Polskim Chórem Kameralnym, pod batutą dyrygentów: Krzysztofa Wroniszewskiego, Jana Łukaszewskiego, Adriana Sylween Mackiewicza, Wojciecha Rajskiego.
Brał też udział w europejskich i amerykańskich festiwalach muzycznych, np. Rencontres Internacionales Frederic Chopin a Nohant, Letni Festiwal Muzyczny w Łańcucie, Gdański Festiwal Pianistyczny Fermata, Here and Now New York Festiwal.
Oprócz znanych dzieł z literatury pianistycznej, Doktorant prezentuje również utwory rzadko wykonywane, np. kompozycje fortepianowe Gioacchino Rossiniego, Antona Rubinsteina, czy omawianych w pracy doktorskiej, Jonathana Dawe i Alicji Jonas. Brał udział w realizacjach różnorodnych projektów muzycznych, np. wykonania kompozycji Astora Piazzoli z zespołem (Cztery Pory Roku), Leonarda Bernsteina (Chichester Psalms), czy aranżacje piosenek i standardów jazzowych.
Pan Rafał Lewandowski dokonał rejestracji fonograficznych dla wytwórni płytowych i stacji radiowych w Polsce, we Francji i USA:
Mozart - Koncerty fortepianowe KV 466, 595 (z orkiestrą Polska Filharmonia Kameralna w Sopocie i Krzysztofem Wroniszewskim) (*Concertino*)
Chopin - Utwory wybrane (*Soliton*)
Chopin - Sonaty (solo oraz z Karolem Wroniszewskim – wiolonczela) (*Soliton*)
Chopin Recital Live in Paris (*J.R.D.*)
Romantic Violon & Piano Solo (z Natalią Walewską – skrzypce) (*Soliton*)
Astor Piazzola – 4 Pory Roku (z Krzysztofem Olczakiem – akordeon i Grupa 5u) (*Soliton*)
Lili i Nadia Boulanger „Clairieres dans le ciel", „Melodies" (z Anną Fabrello – sopran) (*Acte Prealable*)
Antoni Rutkowski – Sonata (z Pawłem Kuklińskim – skrzypce) (*Acte Prealable*)

Pan Rafał Lewandowski ma także pewne doświadczenie pedagogiczne. Jest założycielem i nauczycielem w prywatnej szkole Concertino w Gdyni.

Praca doktorska Pana Rafała Lewandowskiego składa się z płyty CD , oraz rozprawy pod tytułem „Zagadnienia interpretacyjne i specyfika faktury pianistycznej w miniaturach fortepianowych Alicji Jonas i Jonathana Dawe".

Na płycie zostały zarejestrowane następujące kompozycje:

Alicja Jonas

Suita nr 2 na fortepian
I. Prelude, II. Quasi Scherzo, III. Toccata, IV. Aria, V. Sarabanda, VI. Gigue

Suita nr 3 na fortepian
I. Waltz sentimentale, II. Tango, III. Samba, IV. Tarantelle, V. Dumka, VI. Krakowiak

Suita nr 4 na fortepian
Sostenuto, Katarynka, Polka grotesque, Mazurek, Military March, Homage to Gershwin

Sonatina nr 2 na fortepian
New York City Subway Rush in the Morning, Late Supper, Night-dream of Pike Place Market in Seattle

Sonatina nr 3 na fortepian
Fantasia, Andante con moto, Allegro

After Juliette – A Poem na fortepian

Jonathan Dawe

Bagatelles na fortepian
1.Andante con moto, 2. Allegro, 3. Andante, 4. Allegro assai, 5. Quasi allegretto, 6. Moderato cantabile, 7. Allegramente, 8. Presto, 9. Andante amabile e con moto, 10. Andante ma non troppo

Nagranie swoje Doktorant opisuje w rozprawie po tytułem „Zagadnienia interpretacyjne i specyfika faktury pianistycznej w miniaturach fortepianowych Alicji Jonas i Jonathana Dawe". Jest to jakby dopełnienie jego części artystycznej. Praca omawia dzieła dwóch kompozytorów. Doktorant opisuje zagadnienia, przed którymi staje pianista, zanim odtworzy graficzny zapis nutowy i zaproponuje brzmieniową wersję tych utworów w czasie koncertu lub nagrania.
Twórczość Jonas, jak i Dawe jest związana z miniaturą instrumentalną, jednakże mimo podobieństw, wywodzi się z różnych nurtów rozwoju tej formy. Doktorant dowodzi tego, opisując dokładnie kompozycje i wskazując na te różnice i podobieństwa w stylach i formach na przestrzeni okresów historycznych. Autor przybliża fakty z życia kompozytorów i ich dorobek artystyczny.
Formowanie samodzielnych wniosków na temat zapisanych nut wymaga dużej odwagi, ale i wiedzy z literatury fortepianowej. Doktorant bardzo dokładnie opisuje miniatury wybranych kompozytorów pod kątem zróżnicowanej stylistyki, a co za tym idzie doboru właściwych środków technicznych i wyrazowych. Omawia materiał muzyczny, analizując problemy aplikatury, artykulacji i dynamiki, nie pomija też zagadnienia, dotyczącego budowania formy muzycznej omawianych dzieł. Szczegółowa analiza utworów Alicji Jonas i Jonathana Dawe jest w moim odczuciu dużym wyzwaniem. Niekiedy miałam wrażenie, że czytam muzykologiczny wywód analityka, chociaż pan Rafał Lewandowski pisze we wstępie rozprawy, że „praca nie rości takich pretensji", jednakże niekiedy tak drobiazgowe ujęcia zagadnień zapisu kompozycji wywołały we mnie niepewność o to, czy muzyka w ogóle wymaga opisów słownych. Wszelkie takie próby budzą we mnie respekt. Na szczęście, Doktorant nie poprzestał jedynie na analizie samego tekstu nutowego, ale zgłębił zagadnienia interpretacyjne utworów. Pisanie o własnych

odczuciach, związanych z materiałem dźwiękowym tej, czy innej kompozycji należy do przywilejów każdego odtwórcy.
Pan Rafał Lewandowski zagrał omawiane utwory po raz pierwszy na festiwalu „Here and Now New York Festiwal", kompozycje Jonathana Dawe'a na koncercie dla studentów Juilliard School of Music w 2014. Repertuar ten zatem nie był wcześniej wykonywany i nie został też opisany w żadnych publikacjach. Zobowiązało to pianistę do specyficznej kreatywności wykonawczej, cechującej prawykonania. Pan Lewandowski miał szansę i okazję do współtworzenia, w pewnej mierze, tych dzieł wraz z kompozytorami. Jego relacje z autorami, mniej lub bardziej zażyłe, pozwoliły zapewne na zgłębienie problemów wykonawczych, na znalezienie tej „jedynej" drogi dla odtwórcy dzieła, jaką jest droga, prowadząca do prawdy – tej zgodnej z ideą kompozytorską. O swoich chwilach z kompozytorami, Doktorant wspomina w pracy, jak też o tym, co było dla Niego znaczące w końcowym rysie interpretacji. To właśnie te rozmowy z autorami, może czasem niedopowiedziane spojrzenia lub gesty są niekiedy najlepszym nośnikiem informacji, wskazówką, w jakim kierunku ma podążać wykonawca dzieła. Pan Lewandowski miał tym razem szczęście obcowania z żyjącymi kompozytorami – nie zawsze bywa to możliwe – często, niestety, pytania o interpretację i nasze wątpliwości wykonawcze pozostają bez odpowiedzi, jedynie w domyśle i przypuszczeniu, że podążamy słuszną drogą.
Wykonanie utworów Alicji Jonas, jak również Jonathana Dawe'a cechuje precyzja rytmiczna, ciekawe prowadzenie narracji, logika i sugestywność budowanych fraz, właściwie dobrana artykulacja. Pan Rafał Lewandowski świetnie uchwycił specyficzne charaktery tańców z *Suit 2, 3* i *4* Alicji Jonas, a różnorodność ich jest duża: od tańców barokowych w *Suicie nr 2*, poprzez stylizacje taneczne w *Suicie nr 3* po swobodne impresje muzyczne, jak *„Katarynka"*, *„Polka"* czy *„Mazurek"* z *4 Suity*. Znakomicie przebijają rytmy z nurtów muzyki amerykańskiej (jazz, blues) w *„Hommage to Gershwin"*. Doktorant ma świetne wyczucie stylu jazzowego, na co pozwala mu imponująca technika pianistyczna. Ta pewność warsztatowa pozwoliła również na wykonanie *„10 Bagatel"* Jonathana Dawe'a, cyklu miniatur napisanych pod wpływem *„Bagatel" op. 119* i *op. 126* Ludwiga van Beethovena. Każda z nich nosi w sobie elementy beethovenowskiego cyklu, choć, jak wspomina sam kompozytor: „pastiszem nie są". Faktura i problemy wykonawcze są zupełnie odmienne, a zagranie niektórych fragmentów nastręcza niemałych trudności, o czym pisze sam Doktorant, opisując *„Bagatelę" nr 2*, jako jeden z najtrudniejszych utworów w jego dotychczasowej praktyce wykonawczej.

Konkluzja

Doktorant rozważa w rozprawie świadomość wykonawcy, kiedy słucha i poczucie muzyka, kiedy gra, jego „obiektywizm", wierność tekstowi nutowemu. Zadaje pytanie: „Czy możemy obiektywnie wartościować samą interpretację dzieła muzycznego?" Z satysfakcją przeczytałam, że Doktoranta nurtują podobne pytania o sens i istotę interpretacji, że poszukuje na nie odpowiedzi, zgłębiając literaturę i wypowiedzi autorytetów takich, jak Bohdan Pociej, czy Tadeusz Kaczyński. Kończąc, z pokorą stwierdza, że artysta wykonawca, jako tzw. sprawca, pośredniczy jedynie pomiędzy autorem, a odbiorcą.

Wydaje się, że Doktorantowi bliska jest myśl Profesora Mieczysława Tomaszewskiego – autora „Interpretacji integralnej dzieła muzycznego", który stwierdza, że: (...) interpretacja dzieła muzycznego bez uprzedniego zadziwienia nad jego odmiennością (...); bez zachwytu (...); bez przeżycia go całym sobą; (...) bez uchwycenia dzieła tego sensu; (..); bez wreszcie zbliżenia się i dotknięcia tajemnicy, którą niekiedy dzieło nam odsłania – pozostaje martwa" (Mieczysław Tomaszewski, „Muzyka w dialogu ze słowem", Kraków 2003.)

Gra Pana Lewandowskiego przyciąga uwagę i zainteresowanie słuchacza, co oznacza, że znakomicie zinterpretował utwory dotąd nieznane. Najlepszą rekomendacją, oczywiście, byłyby opinie samych kompozytorów, co na pewno miało już miejsce po pierwszym wykonaniu w ich obecności. W moim odczuciu, Doktorant odkrył potencjał wykonywanych dzieł, w swój indywidualny – subiektywny sposób przekazał treść i sens zapisu kompozycji, a co najważniejsze, emocje i ekspresję muzyczną.
Walory sztuki wykonawczej Doktoranta pozwoliły na osiągnięcie znakomitych efektów wykonawczych. Wysłuchałam nagranych utworów z prawdziwą przyjemnością i satysfakcją.

Część opisowa pracy doktorskiej komentuje w sposób wnikliwy nagranie. Doktorant szczegółowo opisuje materiał nutowy. Dogłębna analiza formalna pokazuje Jego umiejętności i wiedzę teoretyczną.
Język opisu dzieła muzycznego jest komunikatywny, a całość zasługuje na miano rozprawy naukowej.

Praca doktorska Pana Rafała Lewandowskiego pt. „Zagadnienia interpretacyjne i specyfika faktury pianistycznej w miniaturach fortepianowych Alicji Jonas i Jonathana Dawe" godna jest docenienia i wyróżnienia. Imponujące wykonanie kompozycji dopełnia ciekawa i wnikliwa analiza słowna, przeprowadzona doskonale pod względem teoretycznym, uzupełniona własnymi przemyśleniami Doktoranta na temat istoty interpretacji nowych powstających dzieł. Walory przedstawionej pracy doktorskiej pozwalają uznać wkład w rozwój dziedziny sztuk muzycznych, co dowodzi, że Pan Rafał Lewandowski sprostał założonemu zagadnieniu artystycznemu i spełnił wymagania art.13 Ustawy 1 z dnia 14 marca 2003.

Pracę doktorską Pana Rafała Lewandowskiego z satysfakcją przyjmuję.

Iwona Mironiuk

Dr hab. Iwona Mironiuk